

bogumili, muslimani, bosna
herzegovina

ekumenizam,
екуменизам
календар

СВЕТИ ЈОВАН ЗЛАТОУСТИ
БЕСЕДА ЧЕТВРТА
О покајању и молитви

Када пастири нађу добру пашу, све овце отерају тамо и не одлазе докле стадо све не опасе. И ми тим пастирима подражавајући, задржавамо се већ четврти дан на удобном пољу покајања се и још не мислимо да га напустимо.

Не само зато што се на њему још налази велико изобиље, којим се можемо користити, него што нас оно баш и увесељава. Јер лишће стабала, које се разастире над стадима у подне уместо кровова, не крепи тако овце нити даје жељени хлад па и сладошћу напаја, као што читање Светог Писма оправља и бодри ожалошћене и тугом оптерећене душе. Пошто оно изгони силну и дубоку тугу и пружа опоравак пријатнији и радоснији од сваке хладовине и то не само при материјалном губитку, при губитку деце и сличним случајевима, него нас теши и када смо у греховно искушењу.

И заиста када човек, заробљен грехом падне, он не прима утеху од оних који га теше, јер га савест пече непрестаним сећањем на учињени грех. Пошто

изнемогне под теретом прекомерне жалости, почне сваким даном бити све тужнији, али када дође у цркву и ту сазна да су се многи свети мужеви подигли након свога пада, и удостојили се поново изгубљене части, он на невидљив начин прима олакшање у жалости и избавља се од ње. Наиме, ми који често грешимо и не можемо пред људима грех да откривамо, него се стидимо и црвенимо када се исповедамо, немамо тако велику корист. А када Бог теши и нашег се срца дотиче, ишчезава свака сотонска жалост. А падови праведних мужева су описани баш зато да би имали користи, како они у добродетељи [= који живе врлински], тако и они који су још угреху. Јер грешник неће очајавати нити губити наду када види другога који је пао па опет устао, а праведник ће постати много опрезнији када види да су многи, од њега много бољи, пали и још ће, пазећи да и сам не падне, поступати још разумније и биће увек спреман и опрезан. И на тај начин ће врлински остати непоколебив у својој врлини, а грешник, пошто се ослободи очајавања, вратиће се на оно место са кога је пао. Осим тога, кад нас тужне човек теши, ако се и деси да се тренутно утешимо опет ћемо пасти у исту тугу, али кад нас Бог храбри примером других, који су сагрешили па се покајали и спасли,

кад нам Он показује очигледно доказе своје благиости и тиме нам говори да не сумњамо у наше спасење, тада примамо дубоку и сигурну утеху. Тако су и приче старозаветне, не само за оне који су у грех пали, него и за оне који се боре са разним напастима и тешкоћама, потпуно целебне ако их схватамоса озбиљношћу. Јер ако нам се деси да нам и имање разграбе, да нас клеветници клеветају, ако би морали да трпимо и тамницу, ране или ма какво друго зло, кад погледамо на оне праведнике који су подносили и трпели иста та зла, брзо ћемо се и сами охрабрити. А ево како. Код телесних болести и један једини поглед упућен на другог болесника, умножава болесников бол а често подстиче и његову сопствену болест, о којој раније није ни мислио. На пример: ако ко погледа на оне који болују од очију, само ће од једног погледа и он осетити очну болест. Са душом није тако него се дешава сасвим супротно, јер се често догађа да нам и само размишљање о онима који су патили слично нама, знатно олакшава тугу при нашим патњама. А то је свакако било добро познато и Павлу јер је он, кад је своје верне хтео да утеши и да их врати са пута греха, као пример наводио не само живе него и умрле свете мужеве, као што су: Данило и три дечака,

Илију и Јеремију - овако говорећи:
*“Који вјером победише царства,
 чинише правду, добише обећања,
 затворише уста лавовима, угасише
 силу огњену, утекоше од оштрица
 мача, од немоћних постадоше јаки,
 бијаху силни у рату, поразише
 војске туђинске; А други искусише
 поруге и шибанја на још окове и
 тамнице; Камењем побијени,
 престругани, измучени, од мача
 помреше; потуцаше се у кожусима
 и козјим кожама у оскудици, у
 невољама, у патњама; Они којих
 свијет не бијаше достојан”* (Јевр.
 11, 33-34; 36-38). И заиста, ако
 болестан зна да је и неко други исто
 тако боловао, осећа велико
 олакшање, као што горе пати онај
 који мисли да у таквом злу још
 нико није био. Да не би и ми
 слабили због онога што нас видно
 узнемирава, потребно је да са
 сваком пажњом слушамо
 приповести из Светог Писма. Јер
 осим тога што се тамо налазе многи
 примери трпљења и што се, видећи
 да су и многи други искусили
 недаће сличне нашим, и ми
 тешимо, исте приповести су још
 важније зато што нас могу научити
 не само како да се избавимо од зала
 која нас оптерећују, него да и после
 избављења не паднемо у гордост и
 лењост, него да останемо у једном
 и истом расположењу. Јер није
 добро ако би се ко у самом часу
 страдања смиривао, па

скрушавајући се као побожан приказивао пошто и сама природа искушења то са собом носи. Јер онај који страда жалости се и ако има камено срце док ће побожни свагда имати Бога пред очима па кад се несрећни догађаји забораве он се не предаје као што се то често код Јудеја дешавало по сведочанству пророка који их је укоревао говорећи: *“Кад их убијаше, онда притјецаху к њему, и обраћаху се и искаху Бога”* (Пс. 78, 34). А исто тако их је и Мојсије често саветовао предвиђајући баш то и говорио им да кад: *“станеш јести и наситиш се, чувај се да не заборавиш Господа”* (5. Мој. 6, 11-12), а то им се управо догодило: *“Али се – писано је – Израиљ угоји на се стаде ритати; утио си, удебљао и засалио; на остави Бога који га је створио”* (5. Мој. 32, 15). Не треба праведнима да се толико дивимо само зато што су били богобојажљиви и мудри при умножавању туге, већ зато што су онда, кад је бура прошла и тишина се вратила, остали при истој кротости и усрђу. Јер несебично похваљујемо оног коња који и без узде лепо ходи. Али кад он лепо ходи само због узде и жвале није достојан никаквог дивљења, јер се лењост у ходу приписује само принуди због узде а не природи животиње. Ово се исто и о души може рећи, јер ако је она само при

опасностима смирена то није ништа дивно, али кад напасти прођу и кад се ослободи од узде која зауздава, онда видимо њену разумност и све друге њене врлине.

Али треба да се пазим, да док Јудеје окривљујем и наш град не окривим. Јер и нама, док смо били узнемиравани од глади и куге, од града и од велике суше, од пожара и непријатељских напада - црква је била тесна - због мноштва народа који је сваки дан у њу долазио. Ми смо били мудри и земаљско смо све презирали па нас није узнемиравала ни љубав према имању, ни жеља за славом, ни неуздржљива похотљивост, нити друга каква зла помисао, јер смо се сви били посветили богопоштовању са молитвама и сузама. И блудник је онда чедно живео, злбан је тражио помирење, шкрти је бивао дарежљив а гневљив и дрзак се примирише и постадоше кротки. С друге стране, када је Бог попустио у гневу, када је стишао буру и после великих талас вратио мир, вратисмо поново нашим ранијим склоностима. Иако нисам ни у време искушења престајао све ово предвиђати и потврђивати, опет се тиме нисте окористили него сте то као неки сан и сенку у пролазу избацили из мисли. Зато се сада понајпре и више него онда плашим, и о чему онда говорих сад се посебно тога клоним да не би и

тежа од оних првих на себе зла навукао и ону неизлечиву рану од Бога примио. Јер када човек често греша, а често опроштај за грехе прима, па неће да се поправи иако види велико стрпљење Божије, онда ће Бог напоследку, мада то не би желео, последње зло на њега попустити и неће му дати времена за покајање и потпуно ће га предати пропасти што се некада догодило фараону. Јер ни он се није хтео ни после првог ни другог удара, ни трћег па ни четвртог као и осталих, који су следили, да се поправи, иако је имао прилику да види велико дуготрпљење Божије. На послетку је био уништен и истребљен са читавим својим градом. А то су и Јевреји претрпели, а Христос им је, само зато што је унапред видео погибију и опустошење које их је требало снаћи а које се није могло отклонити, говорио: *“колико пута хтједох да саберем чеда твоја као кокош пилиће своје под крила, и не хтједосте! Ето оставља вам се дом ваш пуст”* (Лук. 13, 34-35). Плашим се, велим, да и ми то исто не искусимо, јер ни ми нећемо да се опаметимо ни туђом ни својом несрећом.

А ово што говорим не говорим само вама који сте овде, него и онима што их свакодневне бриге отргоше одавде па су заборавили и на прошла зла која ја

нисам са горчином престајао помињати и говорити: да, иако су напасти прошле, не престане у нашим душама сећање о томе, јер би тиме, честим се сећајућем на добротинства Божија, Њему непрестану приносили благодарност. Ово сам и онда говорио и сада вам говорим, а преко вас и онима који сада нису овде. Следујмо дакле светима, који нити су падали под теретом жалости, нити су посустајали по свом опоравку као што то са нама бива, који, од сваког таласа који нас задеси, попут неки бродова, бивамо преплављени и тонемо. Јер ако нас снађе сиротиња - у тугу нас баца и тонемо, а у богатству се гордимо и предајемо нераду.

Али ја вас молим да пошто све овоме слично одбацимо на страну, управимо душе наше к спасењу. Јер док је душа у добром расположењу, ако нас и снађе некаква несрећа, било глад или болест, било клевета или нека похара или нешто друго овоме слично, ми ћемо све то поднети, ради заповести Господње и нада које полагамо у њега,. Напротив, сувише жалости и брига, па иако се у богатству налазио и деце имао и великим иметком се наслађивао, имаће свако чија душа није спремна на угађање Богу. И тако, уместо да за богатством трчимо и бежимо од сиромаштва, побринимо се о души.

Учинимо је способном да нас и у овом животу управља, а и од њега одведе у вечност. Још само мало па ћемо сви отићи на истину. Сви ћемо само обучени у своја дела изаћи пред суд Христов и нашим ћемо очима гледати, оно чиме сузе сиротима узроковасмо, на наше срамотне похотљивости којима душе наше окаљасмо, на оно чиме удовице уцвелишмо, на оно чиме сироте понизисмо или на имање које смо од сиротиње преотели. Али нећемо гледати само на ова и слична дела, него ћемо гледаћемо и оно нечастиво што смо у уму нашем помишљали, јер морамо изаћи пред суд који: *“суди намјере и помисли срца”* (Јевр. 4, 12), *“који чува оне који су права срца”* (Пс. 7, 10) и који ће *“узвратити свакоме по дјелима његовим”* (Мат. 16, 27). А ова моја беседа не односи се само на световњаке, него и на оне који због живота у уздржању подигли манастире по горама. Јер је потребно да се и они чувају не само од блудног оскверњења него и да душу заштите од сваке сотонске помили. Јер Павле кад пише: *“Која је неудата да буде света и тијелом и духом”* (1. Кор. 7, 34) и опет: *“Јер ревнујем да дјевојку чисту приведем Христу”* (2. Кор. 11, 2) не говори само женама, него и мушкарцима и читавој цркви.

Шта то значи: *“дјевојку чисту”*?

“Која нема мрље ни боре, или што томе слично, него да буде света и непорочна” (Ефес. 5, 27) јер су постојале и оне девојке које су имале угашене светиљке, које су имале тела девојака, али нису имале чисто срце. Ако мужеве нису познале, ипак су биле укаљане чежњом за имањем. Тело им је било чисто, али не и душа где се уселише нечисте мисли заједно са среброљубљем и немилостивошћу, са гневом и завишћу, са таштином, заборавом и гордошћу. Свиме тиме, оне као прељубом нарушише вредност свога девојаштва. Због тога је Павле и говорио: *“Која је неудата брине се за Господње, како ће угодити Господу, да буде света и духом и тијелом”* (1. Кор. 7, 34) и: *“Јер ревнујем да дјевојку чисту приведем Христу”* (2. Кор. 11, 2). Јер као што тело трули од прељубе, тако се и душа оскверњује [= погани] сотонским помислима, неправоверним учењем и неприличним расуђивањем. Тако и девственик, ако и говори о себи да је телом тај, није девственик ако завиди брату, јер је своју девственост помешао са завишћу и тако је учинио трулежном. А ни славољубац није девственик, јер му је девственост повредила похота празнословља, која је, ушавши му у душу, нарушила девственост. Јер, ко брата свога мрзи пре је убица него девственик. Ко је заслепљен

каквом сстрашћу, њоме је нарушио и своју девственост. Због тога нам Павле, пошто од нас отклања све врсте таквих безакоња, заповеда да будемо такви девственици и да развратне помисли добровољно не примамо у нашу душу. Шта ми на то да кажемо? Како ћемо бити помиловани и спасени? И то ћу вам разјаснити. У срцу треба да имамо непрестану молитву заједно са њеним плодовима смирењем и кротошћу. *“Научите се – писано је – од мене; јер сам ја кротак и смирен срцем, и наћи ћете покој душама својим”* (Мат. 11, 29). И још даље: *“Жртва је Богу дух скрушен, срце скрушено и смерно Бог неће одбацити”* (Пс. 50, 17) јер ништа није пријатније и драже него кротка, смерна и благородна душа. Чувај се дакле и ти брате! Кад приметиш да те какво неочекивано зло узнемирава, немој прибегавати људима и чекати на помоћ смртника. Све остави и срцем својим пођи духовном лекару, који једини има силу да излечи срце твоје јер: *“Он је створио сва срца њихова, он и зна сва дјела њихова”* (Пс. 33, 15). Само Он једини може да уђе у нашу савест, да се дотакне нешегсрца и душу нашу да утеши. И ако Он срца наша не утеши, човечанска ће помоћ бити узалудна и бескорисна. Напротив, док нас Он храбри и теши, кад би нас и безбројни људи узнемиривали, ни

најмање нам не би могли нашкодити. Јер кад Бог срце наше крепи нико га не може узнемирити. Ово, љубљени, знајте и свагда се Богу обраћајте, Богу који и хоће и може од нас наше беде да одагна.

Кад нас мука натера да нешто морамо да тражимо и од људи, прво се увек (као што сви знате) морамо срести са њиховим вратарима, њихове чанколисциме и ласкавце морамо мољакати и предузимати далеки пут. Код Бога, пак, свега тога нема, јер Он прима молбе и без посредника, без наплате и без сваког трошка се одазива на нашу молбу. Довољно је само завапити срцем и сузе пролити па ћемо Га одмах придобити за себе. И када човека молимо обично пазимо да не би какав наш непријатељ или противник или баш и пријатељ, који се тамо додворио пошто би о нашој намери размислио супротно се томе изјаснио и оно што је праведно као неправедно приказао, док се код Бога тако шта не може ни замислити. Јер ако се хоћеш – говори Он – да молиш ти дођи сам кад никог другог нема тј. срцем проговори не говорећи уснама. *“Уђи у клијет своју, и затворивши врата своја, помоли се Оцу своме који је у тајности; и Отац твој који види тајно, вратиће теби јавно”* (Мт. 6, 6). Примети дакле колика је то част кад ти тако

говори: да те нико не види кад се молиш, а кад те Ја будем удостојио части, цео свет ћу призвати за сведочанство Моје доброте.

Уосталом, слушајмо Њега и немојмо се молити за жалост [непријатеља] или на штету наших непријатеља а нарочито немојмо захтевати на које начине да нам се помогне. Јер кад људима који се о нама старају и код судова нас бране само голо дело тек саопштавамо, а о средствима ништа не говоримо тек пред Богом не смемо тако поступати. Јеси ли Му потребу своју исказао, јеси ли рекао о томе како си пострадао, немој говорити о начину на који треба да ти се помогне, јер Он врло добро зна, шта је за тебе корисно.

Има много и таквих који уместо молитве читавае стихове читају па наглашавају: Господе! дај ми здравље телесно, удвоји моје имање, узврати моме непријатељу и слично а све је ово сасвим безумно. Зато ти презре све то као цариник који је говорио: *“Божје, милостив буди мени грешном!”* (Лук. 18, 13) моли се, а Он ће већ знати на који начин ће ти помоћи. *“Него иштите – рекао је – најприје Царство Божије и правду његову, и ово ће вам се све додати”* (Мат. 6, 33). Тако дакле, љубљени разумно и са сваком скрушеношћу и смиреношћу треба да се молимо, бијући прса своја као онај цариник

па ћемо добити оно што иштемо. Јер ако се са гневним и узнемиреним духом молимо, бићемо пред Богом мрски и презрени. Зато скрушимо срце своје, смиримо душе наше и помолимо се како за себе саме тако и за оне који нас ожалостише. Таквом ћеш молитвом задобити судију Бога да ти буде у помоћи души твојој и на твојој страни се нађе. Јер је такав обичај код овога судије. Он више чува и молитве брже испуњава онима који се за своје непријатеље моле, који не злопамте и на непријатеље се своје не подижу. И како ови тако поступају, тако се Бог противи онима који се на пут покајања не врате. Упамтите браћо! Па и ако би вам се какво бешчашће кад нанело, немојте одмах да очајавате и да у тугу падате, него разумно благодарите и помоћ од Бога очекујте!

А зар нам не може Бог даровати блага и живот без туге и без сваке болести и пре наше молбе?

Може. Али и једно и друго Он чини из љубави према нама. Он пушта на нас туге и од њих нас истог трена не ослобађа зато да би ми, не одступајући од Њега, уздали се у Његову помоћ и Њему прибежавали и свагда Га призивали да ам буде предстојатељ [заступник]. Зато бивају и телесне

болести, немање деце па и глад, да би помишљајући и на такве јаде свагда се на Бога ослањали, и помоћу оваквих пролазних ожалашћења живот вечни наследили. Тако смо дужни да Му благодаримо што нас и на ове начине исцељује и душе нам спасава.

Осим тога, ако нам људи понекад и какво добро дело учине, а ми их нехотице и не много било чиме увредимо, одмах нам пребацују, и учињена добра толико истичу да се напослетку многи и кају што су од таквих људи такво добро уопште и примили. А Бог не поступа тако, него када и након учињених добротина буде презрен од оних који му досађују, Он се правда и речима: *“Народе мој, шта сам ти учинио?”* и тако се извињава. Они га ни Богом нису хтели називати а Он њих није престајао и даље народом својим звати и признавати. Они су Му одрицали господство над њима, а Он се није одвраћао од њих већ их је себи присвајао и привлачио говорећи: *“Народе мој шта сам ти учинио?”* *Да ли сам вам – говори – тежак постао или жесток или горак?* Али ви то не можете рећи, а све да је тако и било не би требало да се безобзирно противите. *“Јер који је то син којега отац не кара?”* (Јевр. 12, 7) па вам се не може извињење ни дати. А на другом

месту опет ово говори: “*какву неправду нађоше оци ваши у мени*” (Јерем. 2, 5).

Заиста, велику и дивну силу има та изрека, а њен смисао је овај: “Шта сам вам сагрешио? говори Бог људима; какву сам погрешку учинио?” А ово не би допустиле ни слуге своје господару да изговори. Зато Он и не говори: “Шта сам вама сагрешио”, него “*вашим очевима.*” Јер не можете рећи да очинску мржњу према мени гајите јер очеве ваше нисам доводио до тога да порекну мој промисао само зато што сам их напустио у малој или великој невољи. При том није просто рекао: “шта су имали”, него “шта нађоше” оци ваши? Они су толике године много шта од мене тражили, па гледајући ме уз мене су ходили, Ја сам их водио а опет никакве погрешке код мене нису нашли.

Ради свега овога прибегавајмо Богу непретано, и у свакој жалости од Њега иштимо утеху, и у свакој несрећи и свакој напасти тражимо од Њега помоћ и милост. Јер ма како велика беда да је, ма како велика злоба, све то Он може да поправи и отклони. И не само то, него ће нам Његова благод даровати и сваку сигурност [поуздање] и крепост, добар глас, телесно здравље као и душевну мудрост, добре наде и према одбојност греху.

Никако немојмо, као неразумне слуге, кривити нашег Господа, нити на Њега роптати него Му у свему будимо благодарни и зло грех против Њега сматрајмо за велико. Ако тако будемо поступали тад нас неће стићи ни болест, ни сиромаштво, ни бешчасће, ни немање деце нити пак какве друге замисливе несреће, него ћемо само осетћати чисту и непомућену радост и наследићемо будућа блага по благодати и човекољубљу Господа нашега Исуса Христа којем с Оцем и са Светим Духом слава сада и свагда и у све векове векова, амин.